

Óli Jacobsen
olij@sosialurin.fo

Hesa ferð fara vit at umrøða gravirnar hjá Evu og A. C. Lützen í gamla kirkjugarði. Andreas er ein av teimum stóru persónligheitunum, sum eru fluttar úr Danmark til Føroya. Hann kom higar at vera lærari og endaði við at gerast býráðsformaður.

Hann varð lögtingsmaður, tá ið hann avloysti Niels Winther, og hann gjørdist eisini tingskrivari. Hann var ein av teimum, sum vóru við í uppgerðini við tann einaræðisliga amtmannin Dahlerup. Hetta fekk hann eisini afturlønt. Hann umboðaði eisini Føroyar á ríkisdegnum.

Okkara lýsing av A. C. Lützen verður ein endurgeving av teirri lýsing, sum dóttir hanara Anna Evensen gav av honum. Beint áðrenn Anna doyði í 1927, fekk hon niðurskrivað sína søgu, har hon eisini greiddi frá um pápan og mammuni. Henda frásøgnin var sera áhugaverd og varð prentað í FF-blaðnum í 2003. Vit taka tann partin burtúr, sum snýr seg um pápan, har hon fyrst greiðir frá hansara uppruna, og hvussu hann kom til Føroyar.

Anna greiðir frá

Min faders forældre døde, medens fader var lille. Fader der var født i 1813, blev da opdraget af sin ældre søster, der var gift med en gårdejer i Sønderjylland. Fader måtte være med ved landbruget, men må næppe have arbejdet med særlig lyst eller interesse, thi en dag da han havde besøg af en af faderens venner sagde denne til ham: "Hør sig mig Andreas, bryder du dig egentlig om at være landmand?" "Nej, egentlig ikke, jeg vil meget hellere læse," svarede fader. Vennen tog sig så af fader og betalte for ham på Skårup seminarium. Efter at fader havde taget lærereksamen, blev han huslærer hos en greve. Engang da han var på vej hjem for at holde juleferie, traf han på en kro, hvor han var taget ind, nogle seminariekammerater. Som de nu sidder allebedst og taler om alt muligt, er der pludseligt et af de unge mennesker, der i spøg sagde til fader: "Hør du Andreas Lützen, der er et embede med orgelspil ledigt oppe på Færøerne, det må være lige noget for dig. Du skulde søge det". "Jeg! Det kan ikke nytte noget, der går jo ingen skibe derop nu, så inden min ansøgning når derop, er embedet nok besat, men jeg kan jo gerne søge det for spøgs skyld." Dermed skrev fader en ansøgning og sendte den afsted. Da der om foråret kom skib fra Færøerne, var der svar til fader. Han var antaget. Greven, som han var hos, mente, at han havde godt af at komme derop. Han fik jo så i hvert fald set sig om.

Kemur til Føroyar

Det var den femte maj 1837 fader kom til Thorshavn, der den gang

Her liggja Andreas. C Lützen og kona hansara Eva Maria lið um lið. Á hansara grøv stendur, at hann er føddur 13. juni 1813 og deyður 25. juli 1874. Á hennara at hon er fødd 16. oktober 1814 og deyð 23. juli 1877. Umframt stendur á hansara steini:

LÆRER VED THORSHAVNS ALMUESKOLE I 36 AAR
DETTE MINDESMÆRKE REJSTES AF TAKNEMLIGE ELEVER OG MEDBORGERE

var en dejlig og såre fredelig by mod hvad den nu er. Fader lejede sig ind i et pensionat, der lå i nærheden af kommuneskolen, hvortil han jo var kaldet som lærer. Pensionatværtinden havde en kusine, der hjalp hende, og hende blev fader forlovet med. Inden året var omme fejrede de deres bryllup den 10. marts 1838. Efter bryl-

luppet flyttede mine forældre i deres lejlighed, der var beliggende i selve skolebygningen.

Fader var middelhøj, som regel var han i jævnt godt humør, ikke bange for at sige sin mening til hvem det så end var. Undertiden kunde han blive meget heftig, men det var snart over.

Moder var også middelhøj,

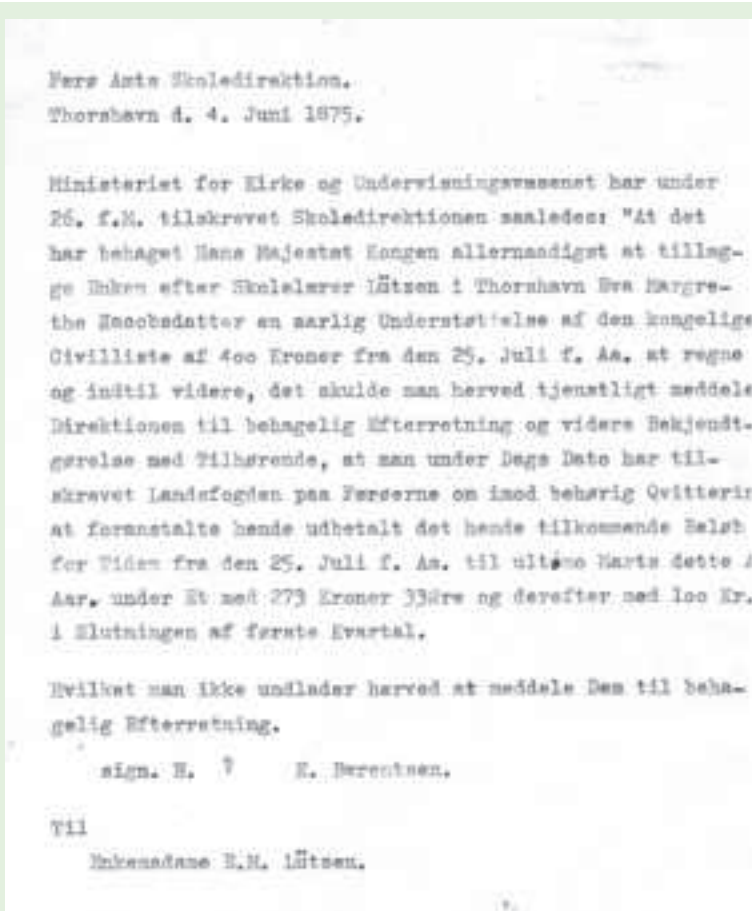
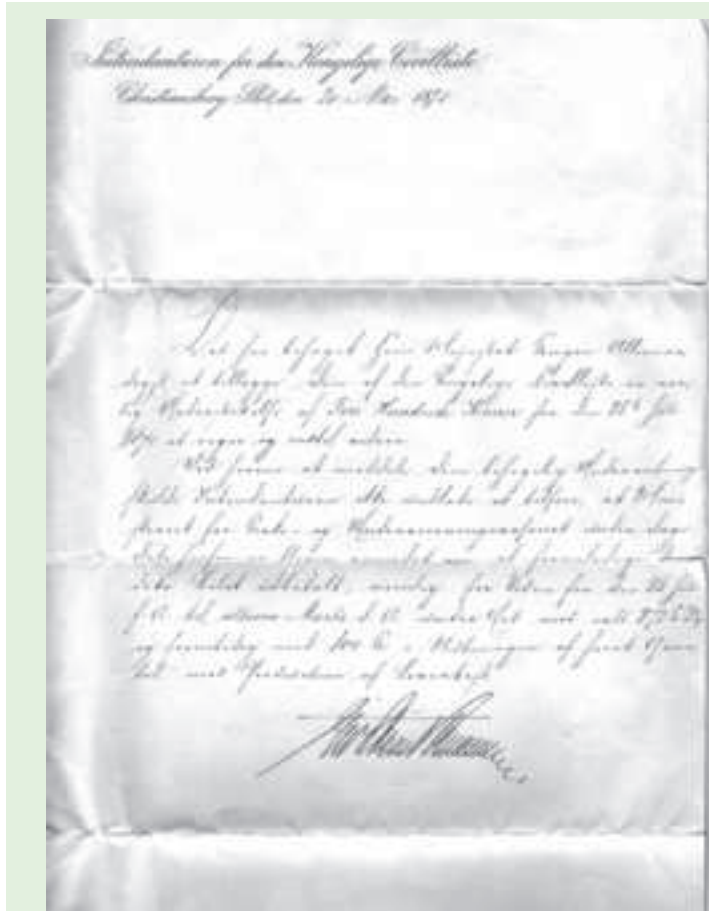
blond, der blev sagt, at hun havde været meget køn. Efter at moder var blevet gift, fik hun sat sin væv op, og der sad hun så om aftenen og vævede. Mine forældre fik efterhånden ni børn. Lønningen var kun lille, så det var intet under, at moder gerne ville tjene lidt selv ved væven. Fader var også meget flittig og søgte på sin vis at tjene lidt ekstra. Efter endt skolegerning gik han i byen og gav timer til embedsmandsbørn, der skulle læse videre.

Om morgenen, når hele familien havde drukket the, gik fader ind i skolen, der om sommeren begyndte kl. 8 og om vinteren kl. 9. Der var dengang ca. 148 skolepligtige børn i Thorshavn, der var delt i klasser.

Fekk og misti sína jørð

Amtmand Pløen, der syntes at faders løn var for lille, gav ham et stykke jord til afbenyttelse (den tidligere bruger at det var død). Men så kom der en amtmann Dahlerup, der ikke kunne enes med fader. Hver holdt stejlt på deres mening, og da fader ikke vilde som amtmannen, hævnedes denne sig ved at tage det lille landbrug fra fader.

To gange var fader i Danmark for at søge andet embede. Børneflokken var jo stor, Nicols, Jacob, Lütje, Andreas, Georg, Vilhelm Edvard og jeg. Men hver gang han var hernede, kom han til at længes så meget efter Færøerne, at han ikke kunde udholde det længere, og han rejste tilbage.

ein vakran deyða

Kongavitjanin í 1874

I året 1874 skulde der være stor fest i Thorshavn. Anledningen var, at Kong Christian den 9de vilde besøge Thorshavn. Han vilde blive den første konge, der aflagde besøg på Færøerne og den kongetro befolkning glædede sig meget til besøget. Min mand (Jens Christian Evensen, prestur á Viðareiði og seinni próstur) og jeg rejste ind til byen for at se på kongestadsen. Fader, der var en meget kongetro mand, var meget optaget af det tilstundende besøg. Det ansås for en selvfølge, at fader, som Thors-havns lærer og som formand for borgerrepræsentationen, skulde holde modtagelsestalen for kongen, men da han ikke var rask (han led jo så meget af åndenød) undslog han sig for det. Man vedblev dog at trænge ind på ham, og da til sidst selve amtmanden, Finsen, også opfordrede fader til at tale, måtte han love det. Endelig oprandt den 25. juli. Thorshavn havde gjort, hvad der kunde gøres for at gøre kongemotagelsen festlig. Der var med store bekostninger opført en ny landgangsbro med ærespørt. Flagene vejede fra alle huse og oppe fra den lille fæstning ”skansen” (der stammede fra den færøske søhelt – under Fr. II, Magnus Heinesøns dage). Endelig ved middagstid kom fregatten ”Jylland” med kongen. I samme nu var ”Jylland” omringet af en mængde færøske både, hver båd med ca. 8 mand ombord og alle var de smykkede med Dannebrog. Disse både skulde danne æresescorten ved landgangen i Thors-havn, deres antal voksede hvert øjeblik, så der vistnok til sidst var en 40 stykker. Dog var der ikke mange både fra Thorshavn imellem, da byens folk jo vilde modtage kongen ved landgangsbroen. Kongen gik ombord i kongechaluppen og roedes ind mod byen, med bådene efter og omkring sig og fra skansen blev der skudt kongesalut med de gamle kanoner. Jovist var det en festdag! – Dengang vi derhjemme kunde høre, at folk råbte: ”Nu kommer kongeskibet”, kom fader sådan til

Andreas C. Lützen gjørdist ein av teimum bestu dønunum, sum eru komnir til Føroyar

Andreas giftist við Evu Mariu, sum var systir Magnus Jacobsen. Tiskil var hon systkinabarn Jacob Jacobsen Baja, sum giftist við Sigu á Kamarinum, og hava tey verið umrødd í hesum teigi

at ryste. ”Du er da vel ikke nervøs, fader?” spurgte jeg. ”Du er jo så vant til at tale.” – ”Det er ikke sådan at tale for sin konge”, sagde fader nervøst, han rystede sådan på hænderne, at han nær aldrig havde fået sat sine manchetknapper i. Endelig var vi færdige og gik ned ved den nye kongebro, hvor talen skulde holdes. Fader tog plads foran, min mand og jeg stod lidt bagved. Moder var gået ind i et hus for bedre at kunne se. –

Doyði við kongsins hond í síni

Da kongechaluppen kom sejlen- de ind mod broen, viftede folk med lommetørklæder og råbte hurra og hurra i en uendelighed. Endelig steg kongen i land, og min fader begyndte velkomsttalen. Fader var meget bevæget, medens han talte. Stemmen blev svagere og svagere. Jeg ved ikke, om han nåede enden med talen, men bevægelsen truede med at overvælde ham. Kongen tog da resolut faders hånd i sin og sagde ham tak for den smukke tale.

Fader bøjede sig, jeg troede det var for kongen, men så var der en ung mand, der tillige med min mand greb fader, der pludselig sank sammen. Man troede, at fader var besvimet, og han blev båret ind i et hus i nærheden (i Geil). Kongen og prins Valdemar fulgte med, og der blev sendt bud til moder om at komme, da fader var besvimet. Der kom straks to læger, men der var ikke noget at gøre. Fader var død af hjerteslag, død med sin konges hånd i sin, og det var den skønneste død, han kunde få. Fader holdt meget af kongen og kongefamilien. Kongen var meget bevæget over faders død, og han søgte straks at mildne ulykken. Han spurgte, om der var uforsørgede børn. Moder fik ikke pension. Kongen tilbød af sin egen lomme at betale moder 400 om året, om det var rigsdaler eller kroner, husker jeg ikke. Det var jo mange penge dengang og en stor hjælp for moder, der fik dem ligeså længe, hun levede. (Hon doyði tó longu í 1877). Da min fader blev begravet,

talte min mand, og der havde aldrig været en så stor begravelse i Thorshavn. Efter begravelsen rejste min mand og jeg hjem. Der blev senere af venner og bekendte rejst en stor smuk gravsten på faders grav. Moder flyttede over til min broder Jacob og boede hos ham til sin død. Det var en sørgelig afslutning på kongemotagelsen, som vi alle havde glædet os så meget til. Senere blev der rejst en stor mindesten i anledning af kongebesøget (Kongaminnið). I året 1877 døde moder, det varede lidt inden budskabet nåede mig, og jeg kunde desværre ikke nå at komme med til begravelsen. Vi børn købte nede i Danmark en stor sten, magen til den der stod på faders grav og den lod vi så sætte på moders grav.

Børnini sluppu at tosa føroyskt til próvtøkur í 19. øld Tórshavnar Skúlasøga hjá Jens Marius Hentze hevur eisini eina positiva lýsing av hesum merkis-manni. Skrivað verður millum annað:

A. C. Lützen var ógvuliga virk-in og nógv umhildin av havnar-fólki, bæði høgum og lágum og ikki minst av børnunum. Upp-gávan at vera einsamallur lærari má hava verið ómetaliga trupul. Men kortini hevði hann stundir at taka sær av so mongum uttan fyri skúlatíð t.d. sjónleiki og øðrum mentunaryrksemi. Harumframt var hann eisini keypmaður í einum húsum sunnan fyri Doktara-grund. Fór lærarin út fyri dyr, mundi hann mangan kenna prikan í bakið av kólandi embætismanna-eygum, sum gjølla fylgdu hvørjum spori, serliga tá hann var ein fræls-lyntur maður, sum eisini var uppi í politikki. Eitt var Dahlerup, men teir ið aftaná komu vóru heldur ikki so týðligir. Tað gav at býta ein dagin, stutt eftir at grind var deyð í Havn. Tá legði Holten amtmaður í kroyið á honum, tá teir hittust á Áarveg-num. Orsøkin var, at Lützen hevði givið elstu børnunum frí at fara í grind uttan at skrivligt loyvi var givið frammanundan. Amtmað-

urin kravdi skrivliga frágreiðing og umbering. Frágreiðing fekk hann, men ikki nakra umbering. Tað var vanligt at geva børnunum frí, so tey kundu hjálpa til at fáa grindina til sættis. A.C. Lützen var lærari í Havn í 36 ár. Hann skilti føroyskt talumál og loyvdi børnunum at tosa tað, eisini til próvtøkurnar, men frálær-an var kortini á donskum. Eftirmálið sum Tórshavnar Skúlasøga gevur A. C. Lützen er, at ”flestu havnarfólk mundu sanna, at eftirsjón (saknur) var í gamla Lützen, hóast hann við-hvørt kundi vera bæði strangur og brályntur.” Hann var eisini við til at byrja læraraskúlan, har tikið verður til hansara innsats. Her gjørdist hann eisini lærari.

Ærumeiðing: Dóttirin var við barn..

Høgni Djurhuus, sonur Esther og Johan, eigur fleiri gomul skjøl hjá oldurabbanum. Her er onkur áhugaverd søga eisini. Eitt av skjølunum vísir, at A. C. legði sak um ærumeiðing móti Jacobsen presti, sum vígdi dótrina Onnu til Jens Christian Evensen. Prestur hevði lopið út í orð, at Anna var við barn, tá ið hon var gift. Hetta kundi vera nóg galið, men var tó serliga álvarsligt, tí brúðgómurin var jú prestur! Men tíðin kom so eisini at avsanna hesi leysatíð-indi.

Bakarin Andrias Samuelsen í Horni var uppkallaður eftir A. C. Lützen. Hann æt Andreas Christ-ian og var føddur í 1874, sama ár sum navnin doyði. Sigast kann, at A. C. Lützen kom at hava stóran týðning fyri okkara samfelag, og tað sama kann eisini sigast um hansara nógvu eftirkomarar.

Komandi partur

Í komandi parti fara vit at hoyra um Petru f. Müller, og Jens Olsen, sum var ein av okkara fremstu vinnulívs-monnum um næstseinasta aldarskifti. Sum ískoyti til greinina um Johan W. Restorff skal verða nevnt, at sonur hansara Bent var giftur við Ingibjörg, sum fyri kortum er deyð.

Mynd frá 1856. Fremst eru húsini í Baianstovu, haðani Eva var ættað. Næst við eru húsini í Geil. Tey eru í vinkul. Millum hesi húsuni var heiðurportrið fyri kongi. Tað var her A. C. Lützen small deyður niður, tá ið hann hevði hildið talu fyri kongi

Hetta er almúguskúlin, har Andreas Christian var lærari í 36 ár